

Rozhledy matematicko-fyzikální

Miloslav Machoň

Zahájení Mezinárodního roku astronomie v pařížském sídle UNESCO

Rozhledy matematicko-fyzikální, Vol. 84 (2009), No. 2, 1–4

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/146293>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 2009

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

Zahájení Mezinárodního roku astronomie v pařížském sídle UNESCO

Miloslav Machoň, student Katedry obecné fyziky PdF ZU, Plzeň

Abstract. The article describes the opening ceremony of the International Year of Astronomy 2009 held in Paris. Detailed description of Paris observatory is also included.

Letošní rok byl Mezinárodní astronomickou unií a Organizací spojených národů pro vědu a vzdělání (UNESCO) vyhlášen jako Mezinárodní rok astronomie (IAY 2009); vždyť právě v roce 2009 uplyne 400 let od prvního použití dalekohledu italským astronomem Galileo Galileem [1]. V průběhu ledna proběhlo tiskem a médií několik zpráv o zahájení této, pro astronomy významné události. Například 7. ledna se na Staroměstském náměstí v Praze uskutečnil zahajovací ceremoniál IAY 2009 v rámci Evropské unie, oficiální (celosvětové) zahájení nastalo až o týden později v sídle UNESCO.

Pařížského zahájení se mohli kromě členů národních organizačních výborů IAY 2009 a významných osobností v oblasti astronomie zúčastnit i studenti, a tak Český organizační výbor IAY 2009 vypsal o účast na takto prestižní akci soutěž [2]. Podmínkou bylo zaslání strukturovaného životopisu a motivačního, popř. doporučujícího dopisu. Možnost reprezentace ČR v Paříži se dostalo mně a Jakubu Tomanovi; oba jsme studenty Fakulty pedagogické Západočeské univerzity v Plzni.

Naše cesta do země Galského kohouta začala krátce po půlnoci 14. ledna nastoupením do autobusu na plzeňském autobusovém nádraží. Po 12hodinovém přesunu jsme se ocitli v Paříži. Po ubytování jsme se vydali do centra města, kde jsme mj. našli i rozlehlý areál UNESCO, v němž mělo následující den začít dvoudenní slavností zahájení IAY 2009. Večer jsme se ještě vydali na Železnou dámu, neboli Eiffelovu věž, z níž se nám naskytl překrásný pohled na rozsvícené bulváry, ulice a významné stavby.

Ve čtvrtek 15. ledna v 9 hodin oficiálně začala otevírací ceremonie IAY 2009. První z projevů patřil generálnímu tajemníkovi UNESCO,

Koichiro Mastuurovi (Japonsko). Následovala řeč prezidentky Mezinárodní astronomické unie, Catherine Cesarsky (Francie), kterou si mnozí z nás vybaví ve spojitosti s hlasováním o vyřazení Pluta, jež proběhlo v roce 2006 v pražském kongresovém centru. Jeden z úvodních proslavů měl prof. RNDr. Jan Palouš, DrSc. z Astronomického ústavu AV ČR. Dále se dopolední program skládal z několika příspěvků k historii astronomie. Odpolední přednášky byly věnovány výzkumu sluneční soustavy a extrasolárních planet. V tento den také zazněla přednáška Boba Wilsona (USA), laureáta Nobelovy ceny za fyziku v roce 1978, o jeho objevu reliktního záření.

Jako první byla na pátečním programu živá video konference s pracovníky Very Large Telescope z observatoře na Paranal v Chile; v sále moderoval rozhovor s astronomy generální ředitel Evropské jižní observatoře Tim de Zeeuw (SRN). Odpoledne jsme si vyslechli především přednášky z oblasti kosmonautiky, která je nedílnou součástí moderní astronomie. Vystoupil zde například Jonathan Garder (USA) z NASA, jenž je jedním z hlavních pracovníků v týmu připravujícím James Webb Space Telescope. Svého zástupce tu měla i Evropská kosmická agentura (ESA), a to pana Davida Southwooda (UK). Jeho řeč se týkala především budoucího zaměření kosmického programu ESA. Závěrečný proslav patřil Walterovi Erdelenovi z Oddělení přírodních věd UNESCO.

Mezi jednotlivými přednáškami byly dostatečně dlouhé přestávky, během kterých jsme si mohli v předsáli prohlédnout několik stánků věnovaných, jak jinak, astronomii a kosmonautice. Prezentovala se zde široká škála organizací a projektů, nejnavštěvovanějšími místy byly především stánky ESA a NASA. Nemalé pozornosti se také těšili pracovníci u stánku Very Large Baseline Interferometry (VLBI), kde bylo možné sledovat online příjem dat ze sítě radioteleskopů umístěných v různých koutech Země.

Na sobotní dopoledne byla připravena exkurze do L'Observatoire de Paris [3]. Tato hvězdárna se nachází poblíž centra Paříže, takže noční obloha nad ní je silně rušena světelným znečištěním; to ovšem vůbec neubírá historickému kouzlu, které toto místo bezpochyby má. Po patrech budovy se totiž procházelo hned několik velikánů astronomie. Prvním ředitelem hvězdárny byl astronom italského původu Giovanni Cassini, jenž mj. objevil několik měsíců Saturna. Jeho zaměstnancem, ale také velkým soupeřem, byl Olaus Romer. Jeho největším přínosem pro astronomii a fyziku je stanovení rychlosti světelného paprsku. Při výčtu slavných „obyvatel“ Pařížské hvězdárny nesmíme zapomenout ani na Pierra

Laplace. A také se zde poprvé kývalo kyvadlo, kterým Léon Foucault dokázal, že Země opravdu rotuje.*)

Se slovy jako Paříž, Velká francouzská revoluce, metrologie také souvisí Pařížská hvězdárna. V 18. stol. se v této budově vytvořil prototyp jednoho metru, který byl v té době definován jako jedna desetimilióntina kvadrantu poledníku Země. Když už jsme u těch poledníků, nesmíme zapomenout zmínit, že Pařížský poledník procházející středem původní části budovy byl do roku 1848 významný nejen pro Francouzskou republiku, ale pro celý svět, jelikož byl označen za nultý. O tom, že metrologie má zde silnou historii, svědčí i fakt, že zde byla poprvé spuštěna telefonní časová služba.

Naši procházku po prvenstvích Pařížské observatoře zakončíme informací, že případný návštěvník může navštívit i optickou dílnu, kde se mj. vyrobilo zrcadlo, s nímž v roce 1995 dvojice astronomů (Michael Mayor a Didier Queloz) objevila první extrasolární planetu (u hvězdy 51 Peg).

Obr. 1. Česká výprava ve složení Pavel Suchan, RNDr. Jiří Grygar, CSc., Jakub Toman, Miloslav Machoň, Ing. Jan Vondrák, DrSc., RNDr. Bruno Jungwiert, Ph.D., prof. RNDr. Jan Palouš, DrSc.

*) Foucaultovo kyvadlo se v naší republice nachází např. v Kroměříži.

Po skončení prohlídky místní hvězdárny následoval volný program. S Jakubem jsme navštívili např. chrám Notre Dame či Sacré-Coeur. V nedělních odpoledních hodinách jsme opět nasedli do autobusu a za 12 hodin jsme byli vysazeni v Plzni.

Tato akce pro nás zůstane pěknou vzpomínkou, jelikož jsme se během dvou dnů setkali s mnoha významnými osobnostmi, vědci z celého světa. Příjemnou atmosféru získal zahajovací ceremoniál Mezinárodního roku astronomie 2009 díky místu konání, čímž bylo sídlo UNESCO – světové organizace, která vznikla za účelem udržení celosvětového míru prostřednictvím podpory výchovy, vědy a kultury.

Literatura

- [1] International Year of Astronomy 2009. [online] <http://www.astro.cz> [cit. 21. 2. 2009].
- [2] Mezinárodní rok astronomie 2009. [online] <http://www.astronomie2009.cz/> [cit. 21. 2. 2009].
- [3] L'Observatoire de Paris. [online] <http://www.obspm.fr/> [cit. 21. 2. 2009].

* * * * *

Čo je krásnejšie nad nebo, ktoré obsahuje všetko krásne?

Mikuláš Koperník (1473–1543)

Vybral D. Jedinák